

Ocena wiarygodności wyników i prawidłowości przebiegu wyborów parlamentarnych oraz działalności PKW

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIIS TREŚCI

Ocena wiarygodności wyników wyborów parlamentarnych	1
Dostrzeżone nieprawidłowości.....	4
Postrzeżenie wybranych aspektów organizacji głosowania	6
Ocena działalności Państwowej Komisji Wyborczej	9
Aneks	13

Miesiąc po wyborach parlamentarnych zapytaliśmy respondentów¹, czy – ich zdaniem – podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki wyborów do Sejmu i Senatu są wiarygodne czy też nie, a także o ocenę różnych aspektów organizacyjnych przeprowadzenia tych wyborów oraz działalności Państwowej Komisji Wyborczej.

OCENA WIARYGODNOŚCI WYNIKÓW WYBORÓW PARLAMENTARNYCH

Podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki ostatnich wyborów do Sejmu i Senatu nie budzą wątpliwości wśród ogromnej większości Polaków (85%), przy czym 36% uważa, że są one zdecydowanie wiarygodne, a 49%, że raczej wiarygodne. Za niewiarygodne uważa je natomiast 4% ankietowanych, przy czym na ogół wyrażają oni swoją opinię w sposób mało zdecydowany (3,5% uważa je za raczej niewiarygodne). Podobnie odbierane były oficjalne wyniki tegorocznych wyborów do Parlamentu Europejskiego² oraz ubiegłorocznych wyborów do sejmików wojewódzkich³. Warto natomiast przypomnieć, że wiarygodność ogłoszonych przez PKW wyników wyborów do sejmików wojewódzkich z 2014 roku kwestionowało aż około jednej czwartej respondentów (w badaniach przeprowadzonych w grudniu 2014 roku i styczniu 2015 roku)⁴.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (354) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich face-to-face wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 7–17 listopada 2019 roku na liczącej 944 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

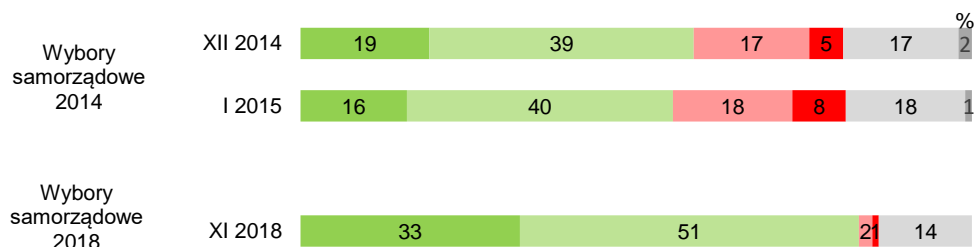
² Zob. komunikat „Ocena wiarygodności wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego i prawidłowości ich przebiegu”, czerwiec 2019 (oprac. B. Badora).

³ Zob. komunikat CBOS „O wiarygodności wyników wyborów do sejmików wojewódzkich”, listopad 2018 (oprac. B. Badora).

⁴ Zob. komunikat CBOS „Zaufanie do procedur wyborczych”, grudzień 2014 (oprac. B. Roguska) oraz „Jeszcze o wiarygodności wyników ostatnich wyborów”, styczeń 2015 (oprac. B. Roguska).

RYS. 1. Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?

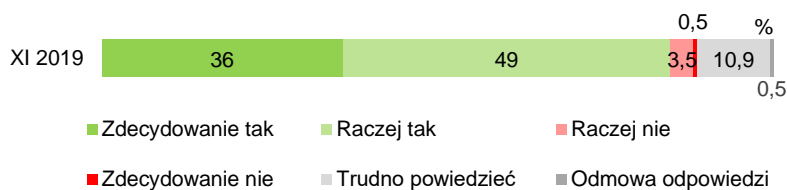
– do sejmików wojewódzkich

– do Parlamentu Europejskiego

– do Sejmu i Senatu

Wielozmiennowe analizy statystyczne⁵ wskazują, iż oceny wiarygodności wyników wyborów do Sejmu i Senatu podanych przez Państwową Komisję Wyborczą istotnie różnicuje przede wszystkim ocena pracy tej instytucji⁶. Mimo iż nawet wśród jej krytyków większość wyraża przekonanie o wiarygodności oficjalnych wyników tych wyborów, to opinie te są tym częstsze i bardziej zdecydowane, im lepsza jest społeczna ocena działalności PKW. W szczególności o ile wśród respondentów, którzy działalność PKW oceniają zdecydowanie dobrze, jedynie co setny kwestionuje wiarygodność podanych przez nią wyników ostatnich wyborów parlamentarnych, a 97% uważa je za wiarygodne, przy czym w tej grupie dominują zdecydowanie o tym przekonani (67%), o tyle wśród nielicznych krytyków działalności PKW niemal co czwarty (23%) skłonny jest kwestionować oficjalne wyniki państwowych wyborów.

⁵ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

⁶ Zob. komunikat CBOS „Oceny działalności parlamentu, prezydenta i PKW”, listopad 2019 (oprac. M. Feliksiak).

TABELA 1

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do Sejmu i Senatu podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?			
	Zdecydowanie dobrze	Raczej dobrze	Źle**	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Zdecydowanie tak	67	37	13	15
Raczej tak	30	55	42	49
Nie*	1	2	23	5
Trudno powiedzieć	2	6	21	31

* Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie nie” i „Raczej nie”.

** Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie źle” i „Raczej źle”.

W następnej kolejności opinie o wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów parlamentarnych różnicuje to, czy badani w nich głosowali. Mimo iż przekonani, że podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki październikowych wyborów do Sejmu i Senatu są wiarygodne, przeważają zarówno wśród tych, którzy w nich zagłosowali, jak i tych, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu, to wśród głosujących jest ich znacznie więcej niż wśród niegłosujących (91% wobec 64%). Ponadto ci, którzy głosowali, znacznie częściej niż niegłosujący przekonanie o wiarygodności ogłoszonych wyników wyrażają w sposób zdecydowany (42% wobec 16%), natomiast niegłosujący trzykrotnie częściej niż głosujący kwestionują oficjalny wynik wyborów (9% wobec 3%).

TABELA 2

Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do Sejmu i Senatu podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?	13 października odbyły się wybory do Sejmu i Senatu. Czy brał(a) Pan(i) udział w tych wyborach?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Zdecydowanie tak	42	16
Raczej tak	49	48
Nie*	3	9
Trudno powiedzieć	7	27

* Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie nie” i „Raczej nie”.

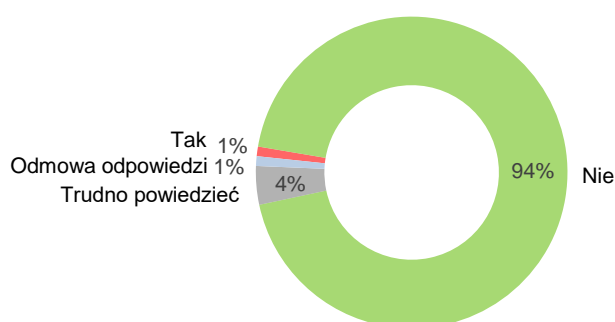
Przekonanie, że podane przez Państwową Komisję Wyborczą wyniki październikowych wyborów parlamentarnych są wiarygodne, dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych, ale warto zauważyć, iż szczególnie wysokie odsetki kwestionujących wiarygodność informacji PKW o wynikach tych wyborów odnotowaliśmy wśród osób źle oceniających warunki materialne swych gospodarstw domowych (17%) i bezrobotnych (13%) – por. tabelę aneksową 1.

DOSTRZEŻONE NIEPRAWIDŁOWOŚCI

Zdecydowana większość ogółu dorosłych Polaków (94%) nie zauważyła żadnych nieprawidłowości w przeprowadzaniu październikowych wyborów do Sejmu i Senatu. Jedynie co setny badany uważa, że w trakcie tych wyborów wystąpiły jakieś nieprawidłowości.

CBOS

RYS. 2. Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?

Co ciekawe, na nieprawidłowości w przeprowadzaniu ostatnich wyborów do Sejmu i Senatu zwracali uwagę wyłącznie badani, którzy deklarują, że sami w nich nie głosowali. Warto tu zauważyć, iż w przypadku ostatnich wyborów samorządowych oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego głosujący w nich sporadycznie wskazywali na jakieś uchybienia w ich przeprowadzaniu.

TABELA 3

Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?	13 października odbyły się wybory do Sejmu i Senatu. Czy brał(a) Pan(i) udział w tych wyborach?	
	Tak	Nie
	w procentach	
Tak	0	2
Nie	99	79
Trudno powiedzieć	1	18
Odmowa odpowiedzi	0	2

RYS. 3. Czy w trakcie ostatnich wyborów zauważył(a) Pan(i) jakieś nieprawidłowości w ich przeprowadzaniu?

Nieprawidłowości, które wymieniali badani, dotyczyły różnych kwestii. Ponieważ mówiły o nich osoby, które same nie brały czynnego udziału w tych wyborach, zgłaszane jednostkowo uwagi głównie opierały się na doniesieniach medialnych i brzmiały one następująco:

- „brak powszechnej informacji w mediach, dla wszystkich, informacji rzetelnych”;
- „gra polityczna - ustawy, zmiana składu komisji wyborczej”;
- „wojna, która jest na siebie nawzajem, znajdowanie haków na siebie nawzajem”;
- „karty wyborcze do Senatu mogły wprowadzać w błąd wyborców, w wyniku tego były nieważne głosy dla Koalicji Obywatelskiej”;
- „zbyt dużo głosów nieważnych”.

W odpowiedziach na pytanie otwarte pojawił się też opis indywidualnej sytuacji z lokalu wyborczego, gdy córka za matkę zaznaczyła na karcie do głosowania wybranego kandydata (nie wiadomo, czy był to kandydat, którego matka chciała poprzeć, i nie wiadomo też, skąd respondent dowiedział się o tej sytuacji – z racji płci nie dotyczyła go ona osobiście).

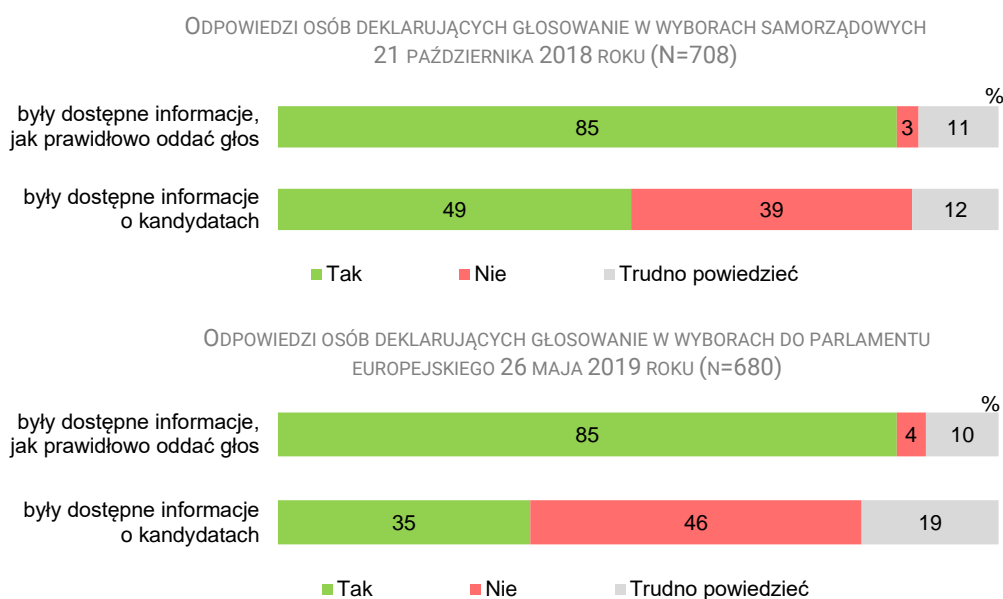
POSTRZEGANIE WYBRANYCH ASPEKTÓW ORGANIZACJI GŁOSOWANIA

Głosujących w październikowych wyborach parlamentarnych zapytaliśmy też o kilka konkretnych kwestii związanych z organizacyjną stroną głosowania, mogących mieć wpływ na ogólne wrażenie, jakie badani wynieśli z wizyty w lokalu wyborczym. Pierwszą kwestią była dostępność (widoczność) informacji o tym, jak prawidłowo oddać głos i kto kandyduje w wyborach.

Z relacji badanych biorących udział we wcześniejszych wyborach wynika, iż znacznie częściej zauważają w lokalach wyborczych informacje o tym, jak prawidłowo oddać głos, niż informacje o osobach kandydujących. Tak było też 13 października br. – cztery piąte (81%) głosujących twierdzi, iż w lokalu wyborczym były dostępne informacje, jak prawidłowo oddać głos, a tylko 6% – że ich nie było, natomiast informacje o kandydatach zauważyło 37% głosujących, a 47% twierdzi, że w lokalu wyborczym ich zabrakło. Warto zauważyć, iż po ostatnich wyborach parlamentarnych widoczność informacji o tym, jak prawidłowo oddać głos, deklarowano nieco rzadziej niż po ostatnich wyborach do Parlamentu Europejskiego i wyborach samorządowych (spadek o 4 punkty procentowe). Wyborcy znacznie rzadziej też niż w przypadku wyborów samorządowych dostrzegali w siedzibach obwodowych komisji wyborczych informacje, kto kandyduje w wyborach do Sejmu i Senatu. Deklaracje te są natomiast zbliżone do notowanych po tegorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego.

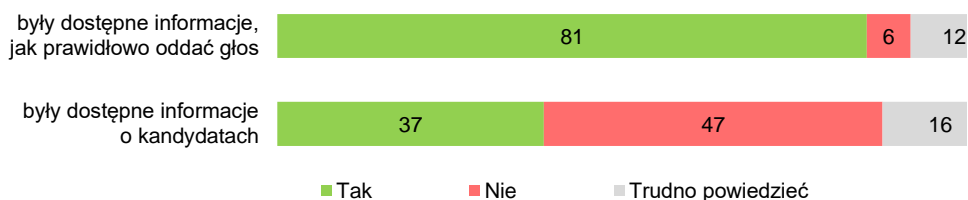
CBOS

RYS. 4. Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

RYS. 4 (cd.). Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

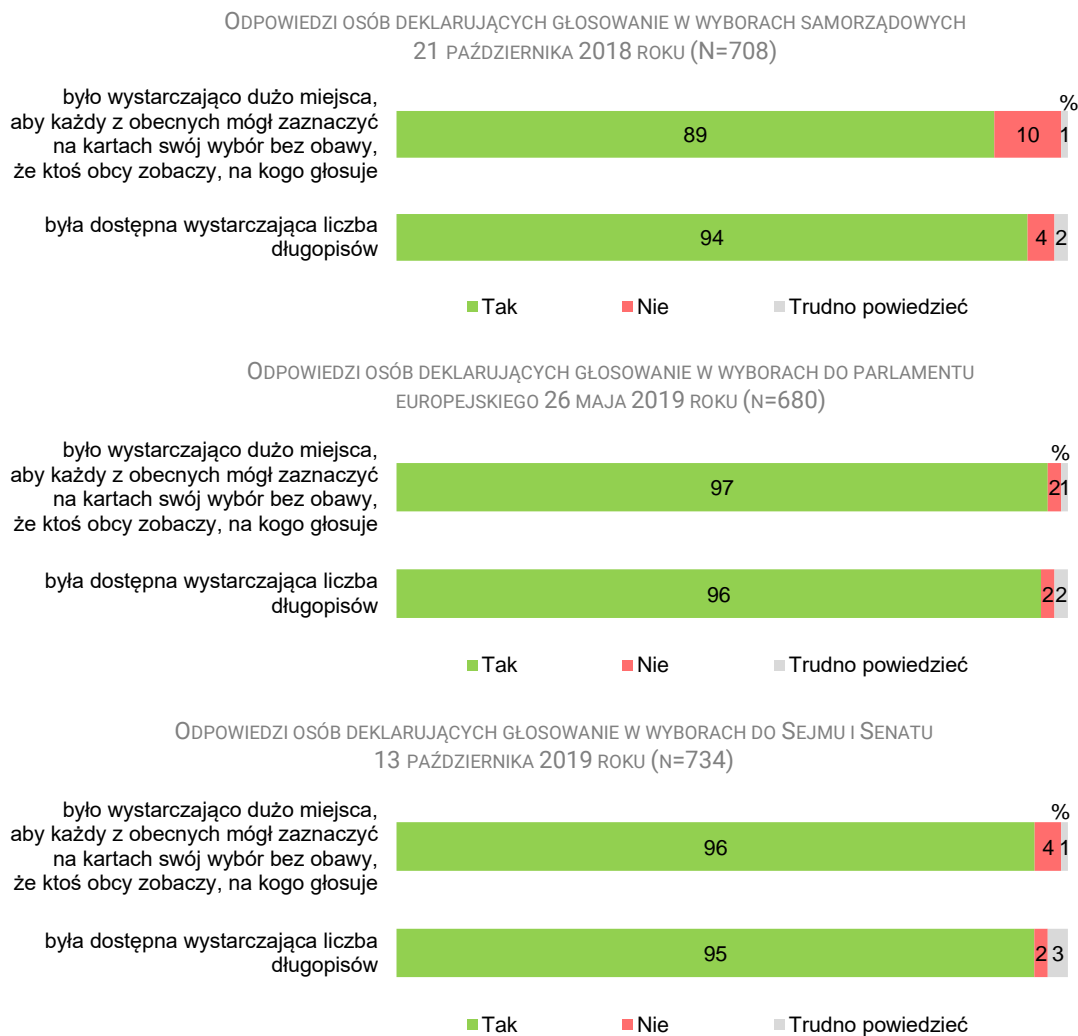
ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH GŁOSOWANIE W WYBORACH DO SEJMU I SENATU
13 PAŹDZIERNIKA 2019 ROKU (N=734)

Relacje badanych dotyczące dostępności w lokalach wyborczych informacji, jak prawidłowo oddać głos w wyborach do Sejmu i Senatu, związane są przede wszystkim z wiekiem – o ich braku znacznie częściej niż młodszy mówili ci, którzy mają co najmniej 65 lat (12%), natomiast najczęściej zauważali je wyborcy z grupy wiekowej 18–34 lata (90%). Ponadto odpowiedzi na to pytanie wyraźnie różnicuje płeć – głosujący mężczyźni częściej niż kobiety (85% wobec 79%) twierdzą, że w lokalu wyborczym były dostępne instrukcje, jak prawidłowo oddać głos w tych wyborach, natomiast kobiety nieco częściej niż mężczyźni twierdzą, że ich nie było (8% wobec 5%) lub nie potrafią jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (14% wobec 10%) – por. tabelę aneksową 3. Także informacje o kandydatach znacznie częściej dostrzegali głosujący mężczyźni niż kobiety (41% wobec 34%) – por. tabelę aneksową 4.

Na komfort wyborców wpływ mają warunki, w jakich odbywa się głosowanie, a także tak prozaiczna kwestia, jak dostępność długopisów. Po październikowych wyborach do Sejmu i Senatu 4% głosujących zwróciło uwagę na złe warunki lokalowe, brak wystarczającej ilości miejsca, aby każdy z obecnych mógł zaznaczyć na kartach swój wybór, bez obawy, że ktoś obcy zobaczy, na kogo głosuje. Warto przypomnieć, iż po tegorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego taką opinię wyraziło 2% głosujących, natomiast po ubiegłorocznych wyborach samorządowych aż co dziesiąty wyborca. Na nieznaczne pogorszenie ocen w tym zakresie w stosunku do sytuacji z wyborów do Parlamentu Europejskiego może mieć wpływ wyższa frekwencja.

Tak jak w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego jedynie 2% głosujących w wyborach do Sejmu i Senatu twierdzi, że w lokalu, w którym głosowali, nie było dostępnej wystarczającej liczby długopisów. W tegorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego i do parlamentu krajowego – w porównaniu do sytuacji z wyborów samorządowych w 2018 roku – nastąpiła w tym względzie wyraźna poprawa.

RYS. 5. Czy w lokalu wyborczym, w którym Pan(i) głosował(a), w czasie Pana(i) obecności:

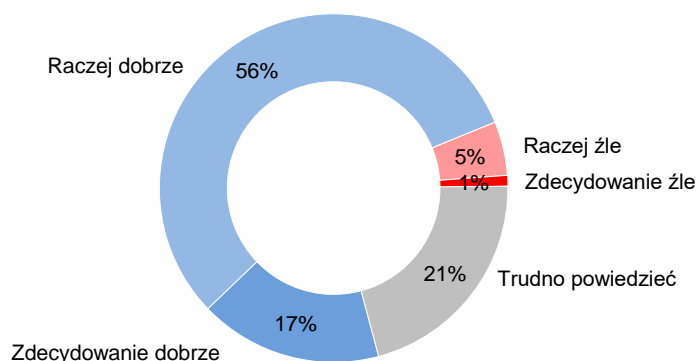
Na brak wystarczającej ilości miejsca, aby każdy z obecnych mógł zaznaczyć na kartach swój wybór, bez obawy, że ktoś obcy zobaczy, na kogo głosuje, znacznie częściej skarżyli się wyborcy z dużych miast (10% w miastach mających co najmniej 500 tysięcy mieszkańców oraz 7% w miastach od 100 000 do 499 999 mieszkańców) niż z mniejszych miejscowości, co może być efektem wysokiej frekwencji – por. tabelę aneksową 5. Wyborcy z miast mających od 100 000 do 499 999 mieszkańców relatywnie często zwracali też uwagę na brak wystarczającej liczby długopisów (6%) – por. tabelę aneksową 6.

OCENA DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Po ostatnich wyborach parlamentarnych notowania Państwowej Komisji Wyborczej są rekordowo wysokie – najlepsze od grudnia 2014 roku. Obecnie działalność PKW dobrze ocenia blisko trzy czwarte Polaków (73%), z czego jednak większość (56%) to oceny umiarkowanie pozytywne. Źle działalność PKW ocenia 6%, przy czym jedynie co setny zdecydowanie źle.

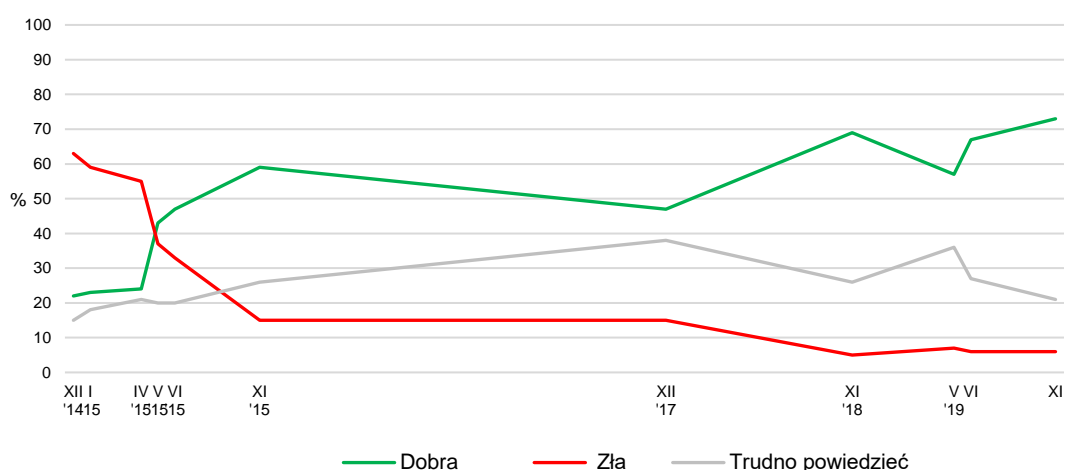
CBOS

RYS. 6. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?

CBOS

RYS. 7. Zmiany ocen działalności Państwowej Komisji Wyborczej

W kontekście rekordowo wysokich obecnych społecznych ocen działalności Państwowej Komisji Wyborczej warto przypomnieć o najniższych w historii naszych badań notowaniach tej instytucji, które przypadły na okres od grudnia 2014 roku do kwietnia 2015 roku, czyli po wyborach samorządowych z listopada 2014, gdy w związku z nieprawidłowym działaniem systemu informatycznego podczas I tury nastąpiło blisko tygodniowe opóźnienie ogłoszenia ich oficjalnych

wyników. Ten fakt oraz ponadprzeciętnie wysoki odsetek głosów nieważnych w wyborach do sejmików wojewódzkich (spowodowany zastosowaniem karty wyborczej w formie tzw. książeczki) przyczyniły się do powszechnej krytyki działań PKW. Znalazło to odzwierciedlenie w badaniu przeprowadzonym w grudniu 2014 roku, w którym aż 63% respondentów negatywnie oceniło działalność PKW, a tylko 22% pozytywnie. Chociaż przewodniczący komisji i jej członkowie, którzy byli odpowiedzialni za przeprowadzenie wyborów samorządowych, zrzekli się pełnionych funkcji 1 grudnia 2014 roku, a wcześniej do dymisji podał się sekretarz PKW – szef Krajowego Biura Wyborczego, społeczne oceny PKW rejestrowane w styczniu i kwietniu 2015 roku były niewiele lepsze niż uzyskane zaraz po wyborach samorządowych.

Wyraźna poprawa ocen działalności Państwowej Komisji Wyborczej nastąpiła dopiero w maju 2015 roku – między pierwszą a drugą turą wyborów prezydenckich. Po drugiej turze wyborów oceny te jeszcze nieco się poprawiły. Kolejną znaczącą poprawę ocen działalności PKW odnotowaliśmy w listopadzie 2015 roku (po wyborach do Sejmu i Senatu), kiedy to jej pracę dobrze oceniała większość badanych (59%), a jedynie 15% wyrażało negatywne opinie.

W okresie międzywyborczym w grudniu 2017 roku działalność Państwowej Komisji Wyborczej pozytywnie oceniała znów mniej niż połowa Polaków (47%), 38% badanych nie potrafiło ocenić jej działań, natomiast odsetek ocen złych był taki sam jak po wyborach parlamentarnych w 2015 roku (15%). W listopadzie 2018 roku, po przeprowadzonych bez większych problemów wyborach samorządowych, notowania PKW były lepsze niż kiedykolwiek wcześniej – 69% badanych jej działalność oceniało pozytywnie i tylko 5% negatywnie. W maju 2019 roku przed wyborami do Parlamentu Europejskiego znów znacząco zwiększył się odsetek badanych unikających jednoznacznych ocen kosztem odsetka ocen pozytywnych, natomiast po wyborach oceny wróciły do poziomu notowanego po wyborach samorządowych. Po ostatnich wyborach parlamentarnych notowania Państwowej Komisji Wyborczej są rekordowo wysokie – lepsze niż po tegorocznych wyborach do Parlamentu Europejskiego i ubiegłorocznych wyborach samorządowych.

Przeprowadzone wielozmiennowe analizy statystyczne wskazują, iż oceny działalności Państwowej Komisji Wyborczej są mocno upolitycznione – w pierwszym rządzie najbardziej różnicują je deklaracje badanych dotyczące głosowania w październikowych wyborach do Sejmu oraz deklaracje poparcia dla poszczególnych komitetów wyborczych, gdyby wybory odbywały się w najbliższą niedzielę, a następnie – deklarowane poglądy polityczne.

Biorąc pod uwagę poparcie dla poszczególnych komitetów wyborczych, które wystawiły swych kandydatów w październikowych wyborach do Sejmu, można zauważyć, iż działalność Państwowej Komisji Wyborczej najlepiej oceniają zwolennicy zwycięzców tych wyborów – wśród osób, które głosowały na kandydatów KW Prawo i Sprawiedliwość, 25% ocenia ją zdecydowanie dobrze, 59% raczej dobrze i tylko 1% źle. Najwięcej ocen negatywnych jest natomiast w elektoratach KW Konfederacja Wolność i Niepodległość (13%), KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (12%) i KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (11%) – por. tabelę 4.

TABELA 4

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?	Na kandydata którego komitetu wyborczego głosował(a) Pan(i) w wyborach do Sejmu?				
	KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL, Kukiz'15)	KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS, Porozumienie, SP)	KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD, Wiosna, Lewica Razem)	KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni
	w procentach				
Zdecydowanie dobrze	15	25	15	22	11
Raczej dobrze	71	59	55	52	61
Źle*	4	1	12	13	11
Trudno powiedzieć	11	14	18	13	17

* Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie źle” i „Raczej źle”.

Podobnie wygląda zróżnicowanie ocen działalności PKW ze względu na deklaracje dotyczące głosowania w hipotetycznych przyszłych wyborach – najlepiej ocenia ją potencjalny elektorat KW Prawo i Sprawiedliwość, a najwięcej krytyków jest wśród zwolenników KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni – por. tabelę 5.

TABELA 5

Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność Państwowej Komisji Wyborczej (PKW)?	Na kandydata którego komitetu wyborczego głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu, gdyby wybory odbywały się w najbliższą niedzielę?				
	KW Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL, Kukiz'15)	KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS, Porozumienie, SP)	KW Sojusz Lewicy Demokratycznej (SLD, Wiosna, Lewica Razem)	KW Konfederacja Wolność i Niepodległość	KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni
	w procentach				
Zdecydowanie dobrze	17	27	15	20	11
Raczej dobrze	68	59	51	68	55
Źle*	5	1	11	8	15
Trudno powiedzieć	9	14	23	4	19

* Z uwagi na małe liczebności połączono odpowiedzi „Zdecydowanie źle” i „Raczej źle”.

Biorąc pod uwagę poglądy polityczne respondentów, można zauważyć natomiast, że choć w każdej z wyróżnionych grup dominują oceny pozytywne, to im bardziej na prawo na osi lewica-centrum-prawica lokują się badani, tym częściej działalność PKW oceniają pozytywnie, a rzadziej negatywnie – por. tabelę aneksową 7.

Spośród analizowanych zmiennych społeczno-demograficznych oceny działalności Państwowej Komisji Wyborczej najbardziej natomiast różnicuje płeć, przy czym kobiety rzadziej niż mężczyźni oceniają ją pozytywnie (68% wobec 77%), nieco częściej natomiast nie mają zdania lub wystawiają jej oceny negatywne.

Z badania, które przeprowadziliśmy miesiąc po wyborach parlamentarnych, wynika, iż – zdaniem większości wyborców – przebiegały one bez większych problemów organizacyjnych. Ocena wiarygodności ogłoszonych przez Państwową Komisję Wyborczą wyników ostatnich wyborów do

Sejmu i Senatu jest zbliżona do oceny wiarygodności oficjalnych wyników ostatnich wyborów do Parlamentu Europejskiego i ubiegłorocznych wyborów do sejmików wojewódzkich, a znacznie wyższa niż w przypadku wyborów do sejmików wojewódzkich w 2014 roku. Towarzyszy temu rekordowo wysoka ocena działalności Państwowej Komisji Wyborczej.

Opracowała

Barbara Badora